

dnia 29 stycznia 2024r.

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

**ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa**

Szanowni Państwo

Poniżej przekazujemy uwagi do ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej:

1. Tworzenie rodzin zastępczych na terenie innego powiatu

W odróżnieniu od braku konieczności zawarcia porozumienia pomiędzy powiatem tworzącym rodzinę zastępczą zawodową lub rodzinny dom dziecka na terenie innego powiatu niż powiat miejsca zamieszkania rodziny zastępczej zawodowej lub rodzinnego domu dziecka w art. 191.5 ustawy zapisano konieczność zawarcia takiego porozumienia w każdym innym przypadku. Szczególną uwagę należy zwrócić na przypadki dotyczące rodzin zastępczych niezawodowych tworzonych przez osoby obce dla dzieci. Kandydaci, którzy otrzymali pozytywną wstępną kwalifikację mają obowiązek ukończenia szkolenia zgodnie z art. 44 ustawy. Daje ono podstawę do kwalifikacji końcowej na rodzinę zastępczą niezawodową. Coraz częstsze są przypadki kiedy po ukończeniu takiego szkolenia i otrzymaniu kwalifikacji, rodzina, nie czekając na decyzję organizatora rodzinnej pieczy zastępczej właściwego ze względu na miejsce jej zamieszkania zaczyna samodzielnie poszukiwać dzieci na terenie całej Polski. Takie praktyki wzmacniane są przez uczestników forów internetowych dotyczących rodzicielstwa zastępczego, np.: Piecza zastępcza rozszyfrowana, Cała Polska szuka rodzin zastępczych.

Brak nowych rodzin zastępczych oznacza brak wolnych miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej. W tej sytuacji zarówno sądy jak i powiaty umieszczają dzieci w rodzinach zastępczych niezawodowych chętnych na przyjęcie dzieci nie zastanawiając się i nie pytając Starosty powiatu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania rodziny, dlaczego w tych rodzinach nie są umieszczane dzieci? Stwarza to sytuacje, że to rodziny zastępcze organizują pieczę zastępczą na terenie powiatu a nie jak zapiano w art. 32.2 ustawy – pieczę zastępczą organizuje powiat. Organizator rodzinnej pieczy zastępczej właściwy ze względu na miejsce zamieszkania rodziny zastępczej staje przed faktem dokonanym. Chociaż poniósł trud i koszt kwalifikowania oraz szkolenia kandydatów pozostaje mu tylko obsługiwanie rodziny, w której już umieszczono dzieci z innego powiatu.

Są również przypadki, kiedy w rodzinie zastępczej niezawodowej, organizator na podstawie kwalifikacji decyduje o umieszczeniu tylko jednego lub dwojga dzieci będących siostrzeńcami lub bratankami rodziny zastępczej. Właściwie jest to dawna rodzina zastępcza spokrewniona. Rodzina zastępcza dochodzi jednak do wniosku, wbrew zapisom zawartym w

zaświadczeniu kwalifikacyjnym, że może zaopiekować się kolejnymi dziećmi. Nie otrzymując zgody organizatora „bierze” dzieci z innych powiatów, bo teoretycznie ma wolne miejsce. Następnie składa w powiecie właściwym ze względu na miejsce zamieszkania wnioski na podstawie art. 54.1 o ustanowienie rodziną zastępczą zawodową.

Często rodziny poszukują dzieci z uregulowaną sytuacją prawną aby, z różnych powodów, pominąć procedurę adopcyjną (wiek kandydatów, negatywna kwalifikacja ośrodka adopcyjnego, itp.). Rodziny uznają, że dzięki temu lepiej poznają dziecko i bardziej świadomie podejmą decyzję o jego przysposobieniu. Dobrze jeśli rzeczywiście tak się stanie. W wielu przypadkach po poznaniu dziecka i jego historii oraz jego deficytów przysposobienie jest odkładane w czasie lub w ogóle do niego nie dochodzi. Rodziny tłumaczą takie postępowanie tym, że piecza zastępcza daje lepsze możliwości finansowe pozwalające na opłacenie specjalistycznego wsparcia czy terapii. Jednocześnie ze względu na fakt, że to rodzina zastępcza jest opiekunem prawnym dziecka blokowane są procedury adopcyjne poprzez nie wyrażanie zgody na badanie psychologiczne, zawieszanie postępowania, itp. Ustają też kontakty z rodziną pochodzenia.

Proponujemy zmianę zapisów art. 191.5

„Powiat, na terenie którego funkcjonują mogące przyjąć dziecko rodzina zastępcza, rodzinny dom dziecka lub placówka opiekuńczo-wychowawcza, zawiera z powiatem, o którym mowa w ust. 1–4, porozumienie w sprawie przyjęcia dziecka oraz warunków jego pobytu i wysokości wydatków, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, oraz kosztów objęcia rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej **lub innej osoby wspierającej rodzinę, w przypadku gdy rodzina nie złoży wniosku o przyznanie koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.**

W przypadku rodzin zastępczych niezawodowych porozumienie może być zawarte tylko po wcześniejszym wyrażeniu pisemnej zgody przez Starostę właściwego ze względu na miejsce zamieszkania rodziny zastępczej niezawodowej na umieszczenie dzieci pochodzących z powiatu innego niż powiat, na terenie którego funkcjonuje rodzina zastępcza niezawodowa mogąca przyjąć dziecko.

2. Wstępne kwalifikowanie kandydatów

Zgodnie z art. 43 organizator rodzinnej pieczy zastępczej, na wniosek kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, przeprowadza na podstawie oceny spełniania warunków, o których mowa w art. 42 ust. 1 i 2, wstępną kwalifikację kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka.

Pozytywna wstępna kwalifikacja jest ważna przez okres 2 lat od dnia jej przeprowadzenia. W przypadku gdy wstępna kwalifikacja, o której mowa w ust. 1, jest negatywna, w dokumencie potwierdzającym przeprowadzenie tej wstępnej kwalifikacji organizator rodzinnej pieczy zastępczej szczegółowo uzasadnia przyczyny negatywnej wstępnej kwalifikacji i wskazuje obszary wymagające poprawy, z jednoczesnym pouczeniem strony o przysługującym prawie wniesienia do sądu administracyjnego skargi na zasadach i w trybie określonych dla aktów lub czynności, o których mowa w art. 3 § 2 pkt 4 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Ustawodawca nie określił okresu ważności negatywnej wstępnej kwalifikacji.

Wstępna kwalifikacja, o której mowa w ust. 1, jest przeprowadzana przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej właściwego ze względu na miejsce zamieszkania kandydata do

pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka. Od tej zasady są wyjątki wśród których znajduje się możliwość przeprowadzenia kwalifikacji przez organizatora innego niż organizator właściwy ze względu na miejsce zamieszkania kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka jeżeli od dnia przeprowadzenia negatywnej wstępnej kwalifikacji nie upłynęło więcej niż 2 lata. Stwarza to sytuacje, kiedy kandydat do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka zaraz po otrzymaniu negatywnej wstępnej kwalifikacji zgłasza się do innego organizatora i otrzymuje kwalifikację pozytywną. Otrzymuje skierowanie na szkolenie, kwalifikację końcową i dzieci. Następnie wraca do organizatora, który wydał negatywną kwalifikację i jest obowiązany do wsparcia rodziny zgodnie z wymaganym porozumieniem pomiędzy powiatami.

Uważamy, że w ustawie powinien się znaleźć zapis, że **„wstępna kwalifikacja kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka może być dokonana przez organizatora innego niż organizator właściwy ze względu na miejsce zamieszkania kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka po spełnieniu warunków przyjętych w planie naprawczym określonym w dokumencie potwierdzającym wydanie negatywnej wstępnej kwalifikacji.**

Kolejna wstępna kwalifikacja kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka może być przeprowadzona nie wcześniej niż po upływie roku od otrzymania negatywnej wstępnej kwalifikacji.

Organizator inny niż organizator rodzinnej pieczy zastępczej właściwy ze względu na miejsce zamieszkania kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, zasięga opinii organizatora rodzinnej pieczy zastępczej właściwego ze względu na miejsce zamieszkania kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka dotyczącej wstępnej kwalifikacji kandydatów i realizacji planu naprawczego o ile taki przyjęto.

3. Wsparcie rodziny

Zgodnie z art. 77.1 rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka obejmuje się, na ich wniosek, opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. W stosunku do rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, nieobjętych opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, zadania koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej wykonuje organizator rodzinnej pieczy zastępczej. W takich przypadkach opieką nad rodzinami sprawuje najczęściej zatrudniany przez organizatora pracownik socjalny lub pedagog. Osoby te wykonują równie odpowiedzialną pracę ale koszt ich zatrudnienia pozostaje całkowicie po stronie powiatu na terenie którego funkcjonuje rodzina zastępcza bez względu na fakt opiekowania się dziećmi pochodzącymi z terenu innego powiatu. Ograniczenie w art. 191.5 możliwości dochodzenia kosztów tylko w odniesieniu do koordynatora jest krzywdzące i powinno być rozszerzone o inne osoby.

4. Rodzina pomocowa

• Po raz kolejny proponujemy zmianę zapisów art. 74

Rodziną pomocową może być:

- 1) rodzina zastępcza niezawodowa, rodzina zastępcza zawodowa lub prowadzący rodzinny dom dziecka;
- 2) małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim przeszkoleni do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub rodziny przysposabiającej;
- 3) osoba do pomocy przy sprawowaniu opieki;
- 4) osoba znana dzieciom i wskazana przez rodzinę zastępczą, po sprawdzeniu w Rejestrze Skazanych za Przesłęstwa na Tle Seksualnym z ograniczonym dostętem oraz pozytywnej opinii koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Utrzymywanie dotychczasowego katalogu osób mogących pełnić funkcję rodziny pomocowej powoduje brak takich rodzin, a co za tym idzie brak możliwości skorzystania przez rodziny zastępcze zawodowe lub prowadzących rodzinne domy dziecka z zapisów art. 69. Sprawy nie ułatwia rozwiązanie, że rodzina zastępcza zawodowa, rodzina zastępcza niezawodowa lub prowadzący rodzinny dom dziecka może przyjąć dziecko jako rodzina pomocowa bez względu na liczbę dzieci pozostających pod ich opieką. Ze względu na potrzeby w zakresie umieszczania dzieci w pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych zawodowych i rodzinnych domach dziecka przebywa maksymalna lub w przypadku umieszczenia rodzeństwa wyższa liczb dzieci niż wynika to z ustawy. Przyjęcie kolejnych dzieci jako rodzina pomocowa wymaga posiadania odpowiedniego zaplecza lokalowego i sprzętowego. Osoby, które znają dzieci, już się nimi opiekowały i mają zaufanie rodziny zastępczej mogły by nawet sprawować opiekę w jej domu lub zabrać dzieci do siebie.

5. Szkolenia kandydatów

Zgodnie z art. 44 kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka są obowiązani posiadać świadectwo ukończenia szkolenia organizowanego przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej lub prowadzonego przez ośrodek adopcynny. Program szkolenia zatwierdza, na okres 5 lat, na wniosek podmiotu prowadzącego szkolenie, minister właściwy do spraw rodziny.

Zasadnym byłoby zatwierdzanie również sposobu prowadzenia szkolenia. Choć pandemia się skończyła nadal szkolenia prowadzone są on-line. Z różnych względów forma ta jest korzystna zarówno dla kandydatów (oszczędność czasu) jak i prowadzących (większa możliwość rekrutacji). Naczelną zasadą nie powinna być jednak wygoda tylko dobre przygotowanie kandydatów do bardzo odpowiedzialnej funkcji jaką jest opieka nad dziećmi porzuconymi.

Funkcjonujące na rynku programy szkoleń mają różne zasady. Zaczynając od programu PRIDE gdzie obowiązują standardy w zakresie czasu trwania sesji, prowadzenia zajęć przez dwóch trenerów, odstępów czasowych pomiędzy sesjami, a kończąc na programach realizowanych przez góra dwa weekendy po 8-10 godzin zajęć. Czy rzeczywiście przy braku rodzin zastępczych i rosnących potrzebach w tym zakresie zależy nam na ludziach szybko i byle jak przygotowanych do funkcji rodziny zastępczej? Czy dzieci skrzywdzone można powierzać każdemu kto tylko zechce podjąć się tej roli, jeśli nie w tym to w innym powiecie?